

Съвместни уроци от изборите за Европейски парламент през 2024 г. Следизборна оценка и изграждане на база за бъдещо застъпничество

Обобщение на заключителния уебинар на SEEEDS - Работен пакет 5

1. Резюме на проекта SEEEDS

[Проектът "Подкрепа за участие в европейски избори и демократични общества" \(SEEEDS\)](#) беше инициран с цел да се подобри демократичният процес чрез подобряване на участието и ангажираността на слабо представени групи, като жени, младежи, мобилни граждани на ЕС и други маргинализирани общности. Финансираният от Европейската комисия (ЕК) проект по програма "Граждани, равенство, права и ценности" (CERV) създава по-силна връзка между активните граждани и органите за вземане на решения в ЕС, както и се стреми да допринесе за гарантиране на честността на изборите за Европейски парламент през 2024 г.

Основните постижения на проекта включват насърчаване на транснационалното сътрудничество между организациите на гражданското общество (ОГО) и осигуряване на платформа за обсъждане на изборните права и мобилизирането на избирателите в сътрудничество с лицата, вземащи решения в европейските институции и органи. След [поредица от уебинари политическият документ на SEEEDS](#) (достъпен на 11 европейски езика) относно изборите за ЕП през 2024 г. беше представен по време на [събитие на високо равнище в ЕП](#) на 4 юли 2023 г., в което участваха всички четири основни политически групи в ЕП и което беше открито от първия заместник-председател на ЕП.

[Семинарът за изграждане на капацитет между гражданите](#), проведен от Election-Watch.EU, събра координатори от 24 държави членки (ДЧ) и съчета презентации за най-новите събития, свързани с изборите, преди изборите за ЕП през 2024 г. с дискусии в работни групи и практическа подготовка за мисия за оценка на изборите (МАО).

2. Съвместни поуки от изборите за Европейски парламент през 2024 г.

Преди изборите за Европейски парламент на 6-9 юни 2024 г. партньорите по проекта организираха [три уебинара за обучение на избирателите, посветени](#) на по-доброто включване на мобилните граждани на ЕС, участието на жените в изборите и овластяването на младите хора. В качеството си на официален комуникационен партньор на ЕП Election-Watch.EU състави 24 отговора на 24 въпроса ([Q&A](#)), свързани с изборите за ЕП, в подкрепа на широката заинтересована общественост, но най-вече на новото поколение млади и гласуващи за първи път.

Освен в рамките на проекта SEEEDS, Election-Watch.EU проведе мисия за предизборна оценка и публикува [доклад](#) през февруари 2024 г., който се основава на [първия доклад ЕАМ 2019](#). Освен това [Election-Watch.EU](#) проведе второто цялостно ЕАМ, ръководено от гражданското общество, и оцени силните и слабите страни на европейските избори във всички държави членки. [Докладът на ЕАМ за 2024 г.](#) беше референтен документ за [уебинара](#)

[за извлечените поуки на SEEEDS](#) на 24 септември 2024 г. В него се подчертават добрите практики и областите на напредък, като същевременно се набелязват основните предизвикателства, които изискват внимание в шестте области на равенство, приобщаване, прозрачност, отчетност, почтеност и устойчивост, както и за постигане на общата цел за подобряване на европейските избори.

На заключителния [уебинар на SEEEDS за извлечените поуки](#) (работен пакет 5) беше направена оценка на цялостния успех на изборите през 2024 г., като бяха използвани мнения на граждани и експерти по политиките. С цел да се поставят основите на бъдещи изборни реформи, застъпници за политики, представители на мозъчни тръстове и четиримата партньори по проекта SEEEDS представиха своите констатации и обсъдиха добрите практики и областите, които се нуждаят от подобрене.

[Европейското партньорство за демокрация](#) (ЕПД) откри уебинара с интерактивна анкета, в която се включиха повече от 100 участници. Респондентите изтъкнаха сигурността, избирателната активност и честността като положителни резултати от изборите. Повечето респонденти смятат, че социалните медии са имали отрицателно или неутрално въздействие върху изборите. Като подобрене за европейските избори през 2029 г. участниците биха искали да видят по-голяма прозрачност, по-силно ангажиране на младите хора, по-голямо разнообразие и въвеждане на транснационални списъци.

Election-Watch.EU представи пет от своите 21 препоръки и 19 най-добри практики в държавите-членки и подчерта съответните съществуващи предизвикателства:

- 1) непоследователни системи за регистрация на избирателите, особено за мобилните граждани на ЕС, които срещат трудности при регистрацията и гласуването; изтъква примера за добра практика на Латвия с електронен регистър на избирателите, който позволява на избирателите да гласуват във всяка избирателна секция.
- 2) необходимост от по-силна правна рамка за наблюдение на избори, тъй като само в девет държави-членки има законови разпоредби за международни и граждански наблюдатели на избори; изтъкване на примера за добра практика на Финландия, която не прави разлика между международни и граждански наблюдатели на избори в своите процедури за акредитация.
- 3) изборните закони се различават значително в 27-те държави-членки, което изисква по-силни съвместни усилия на равнище ЕС и държави-членки за осъществяване на законодателни реформи, за да се гарантират равни възможности в целия ЕС; като положителна практика се посочва консолидираният избирателен кодекс на Литва.
- 4) значителни разлики в наличието и изискванията за използване на алтернативни методи за гласуване, като в четири държави-членки няма разпоредби за гласуване от чужбина; като положителен пример се посочва гласуването по пощата за граждани в чужбина в Гърция.
- 5) липсват насоки на равнище ЕС за жалбите и обжалванията и ефективността, която зависи от националните системи, които се различават значително по обхват на регулиране и подход; изтъкване на Нидерландия като пример за добра практика за планираните реформи в тази област.

[Democracy Reporting International](#) (DRI) представиха информация от своите проекти за мониторинг на социалните медии по време на изборите през 2024 г., като се фокусираха върху платформи като Facebook, Instagram и TikTok. Една от основните констатации беше, че нивата на токсичност в онлайн дискурса са ниски, но токсичното съдържание генерира по-висока ангажираност. Въпреки че младежите бяха целева аудитория за повечето политически актьори, крайно десните партии бяха по-успешни в ангажирането на по-младите избиратели в социалните медии. Използването на генеративен изкуствен интелект в предизборните кампании се е увеличило и е било особено използвано от крайно десните партии в Германия, Франция и Италия. Съществуват опасения относно липсата на прозрачност при етикетирането на съдържанието, генерирано от ИИ, като се призовава за по-строги разпоредби.

Фондация "[Политическа отчетност](#)", член на [Европейската платформа за демократични избори](#) (EPDE), представи информация за гражданското наблюдение на изборите в Полша и обясни как осемгодишното управление на бившата управляваща партия "Право и справедливост" е повлияло на върховенството на закона, както и на правните и избирателните системи. Гражданското общество положи различни усилия да се застъпи за реформи в изборното законодателство, особено във връзка със злоупотребите с държавни ресурси по време на кампаниите.

Представителят на Генерална дирекция "Правосъдие и потребители" (ГД "Правосъдие и потребители") на ЕК подчерта, че макар организирането на избори да е от национална компетентност, ЕК играе решаваща роля в подпомагането на подготовката за избори. Чрез инициативи като [Европейския план за действие за демокрация](#) и [пакета за защита на демокрацията](#) ЕК е направила стъпки за защита на демократичните ценности и гарантиране на честността на изборите и също така се позова на [Препоръката на ЕК за приобщаващи и устойчиви изборни процеси](#) от декември 2023 г. ЕК подкрепя наблюдението на изборите, като отбелязва, че то повишава доверието в изборния процес, и насърчава включването на правни разпоредби за международни и граждански наблюдатели на избори във всички държави членки. Сред основните предизвикателства са дезинформацията, приобщаването, равенството между половете, прозрачността на изборите и защитата от киберзаплахи. Те се обсъждат в [Европейската мрежа за сътрудничество в областта на изборите](#), която улеснява обмена на най-добри практики и информация за гарантиране на изборите. Съществува важно ново законодателство, като Закона за цифровите услуги и Закона за изкуствения интелект, за регулиране на политическата реклама и използването на изкуствен интелект в кампаниите. Представителят на ЕК подчерта, че демокрацията е колективно усилие и сътрудничеството между институциите, гражданското общество и гражданите е от решаващо значение за гарантиране на демократичните процеси.

Представителят на [Института "Жак Делор"](#) изтъкна необходимостта от хармонизиране на избирателните закони в ЕС, тъй като европейските избори на практика са 27 отделни национални избори, а не едни европейски избори. Необходимо е да се стандартизират процесите на гласуване, като например да се въведе общ ден за гласуване, да се намали възрастта за гласуване и да се определят последователни прагове в държавите-членки, за да се създаде по-европейска избирателна система. В миналото вниманието към защитата на демокрацията е било насочено предимно към външните заплахи, а не към справяне с

вътрешните предизвикателства, като например политическия популизъм и крайно десните движения, които стават все по-умели в използването на инструменти за кампании с изкуствен интелект и социални медии, за да влияят на избирателите. Необходимо е националните политически партии да поемат по-голяма отговорност за насърчаване и подкрепа на европейските демократични реформи и да увеличат прозрачността и отчетността по време на избори. Необходима е всеобхватна стратегия, включително за укрепване на устойчивостта на демократичните институции и повишаване на осведомеността относно начините за борба с крайно десните наративи в обществените дебати.

3. Препоръки и бъдещи действия

Въз основа на информацията, събрана по време на уебинарите, и на цялостната оценка на изборите през 2024 г. бяха предложени препоръки, които да насочат бъдещите изборни реформи към подобряване на включването, прозрачността и отчетността на изборите, като същевременно се обърне внимание на ролята на технологиите в изборите. Включването на гражданите и организираното гражданско общество в изборните процеси като наблюдатели насърчава ангажираността, доверието и прозрачността, което съответства на идеалите за демократично вземане на решения. [Election-Watch.EU](https://election-watch.eu) и другите [партньори по проекта SEEEDS](#) ще продължат да се застъпват за изборни реформи на европейско равнище пред институциите на ЕС, новите законодатели и съответните комисии на ЕП.

Освен това е изключително важно да се привлече вниманието на националните правителства и националните органи за управление на изборите към необходимостта от реформи и по-тясно сътрудничество за справяне с нарастващите предизвикателства в една все по-сложна изборна среда. Необходим е подход, основан на правата на човека, за по-нататъшни изборни и демократични реформи в съответствие с международните и европейските стандарти и ангажименти, тъй като доверието в изборите се печели трудно и се губи лесно.

Приложение¹

TABLE 1: SUFFRAGE RIGHTS

Member State	Voting age	Candidacy age	Voting rights granted to persons with intellectual & psychosocial disabilities & under guardianship	Voting rights restricted for prisoners	Voting rights extended to specified non-EU citizens	Independent candidates	Electoral threshold	Multi-member constituencies
Austria	16	18	yes	partly		lists with others	4 %	
Belgium	16	18	with limitations	partly		lists with others	none	yes (3)
Bulgaria	18	21	no	blanket		individual	none	
Croatia	18	18	yes			lists with others	5 %	
Cyprus	18	21	no		yes	individual	1.8 %	
Czechia	18	21	with limitations			within party lists	5 %	
Denmark	18	18	with limitations			no	none	
Estonia	18	21	no	blanket		individual	none	
Finland	18	18	yes			individual	none	
France	18	18	yes	partly		lists with others	5 %	
Germany	16	18	yes	partly		no	none	
Greece	17	25	yes	partly		no	3 %	
Hungary	18	18	with limitations	blanket		no	5 %	
Ireland	18	21	yes			individual	none	yes (3)
Italy	18	25	yes	partly		no	4 %	yes (5)
Latvia	18	21	yes			within party lists	5 %	
Lithuania	18	21	with limitations			no	5 %	
Luxembourg	18	18	yes	partly *		lists with others	none	
Malta	16	18	with limitations	blanket		individual	none	
Netherlands	18	18	yes	partly	yes	lists with others	none	
Poland	18	21	no	partly		lists with others	5 %	yes (13)
Portugal	18	18	with limitations	partly	yes	lists with others	none	
Romania	18	23	with limitations	partly *		individual	5 %	
Slovakia	18	21	yes			no	5 %	
Slovenia	18	18	yes			lists with others	none	
Spain	18	18	yes	partly		lists with others	none	
Sweden	18	18	yes			no	4 %	

* Voting rights are not automatically reinstated upon serving a sentence.

¹ За таблици 1-4 вж. [Election-Watch.EU Final Report Election Assessment Mission 2024 European Parliament Elections](#), септември 2024 г.

TABLE 2: VOTING

Member State	Compulsory voting	Preferential voting	Out of country voting (postal or embassy)	Postal voting (in-country and abroad)	Advance voting	Mobile ballot box voting	Internet Voting & Electronic Voting	Proxy voting	Ballot paper (only one or one for each party)
Austria		yes	yes	yes	yes	yes			one
Belgium	yes	yes	yes	yes	yes		EV	yes	one
Bulgaria	yes	yes	yes			yes	EV		one
Croatia		yes	yes			yes			one
Cyprus		yes	yes						one
Czechia		yes				yes			each party
Denmark		yes	yes		yes				one
Estonia		yes	yes	yes	yes	yes	IV		one
Finland		yes	yes	yes	yes	yes			one
France		closed list	yes	yes	yes		EV	yes	each party
Germany		closed list	yes	yes					one
Greece	yes	yes	yes	yes					each party
Hungary		closed list	yes	yes		yes			one
Ireland		yes	milit. & dipl. only	yes					one, STV
Italy		yes	yes			yes			one
Latvia		yes	yes	yes	yes	yes			each party
Lithuania		yes	yes	yes	yes	yes			one
Luxembourg	yes	yes	yes	yes					one
Malta		yes			yes				one, STV
Netherlands		yes	yes	yes				yes	one
Poland		yes	yes	yes		yes		limited	one
Portugal		closed list	yes	yes	yes	yes			one
Romania		closed list	yes			yes			one
Slovakia		yes				yes			each party
Slovenia		yes	yes	yes	yes	yes			one
Spain		closed list	yes	yes				limited	each party
Sweden		yes	yes	yes	yes	yes		limited	each party

TABLE 3: PARTY AND CAMPAIGN FINANCE

Member State	Foreign funding permitted	Public funding available	Funding from companies prohibited	Limited anonymous funding permitted	In-kind donations permitted	No campaign spending limit or bans on types of expenditure in place	Online campaign included in campaign finance laws
Austria	limited			yes	limited		
Belgium					limited		no
Bulgaria			yes		unlimited		no
Croatia					limited		
Cyprus	unlimited	no			unlimited		
Czechia	limited				limited		
Denmark	unlimited	no		yes	unlimited	yes	no
Estonia		no	yes		no	yes	
Finland	limited	no			limited	yes	
France					unlimited		
Germany	unlimited			yes	unlimited	yes	no
Greece	limited				limited		no
Hungary		no			limited	yes	no
Ireland				yes	limited		no
Italy		no			unlimited		no
Latvia			yes		limited		
Lithuania			yes		limited	yes	
Luxembourg	unlimited		yes		unlimited	yes	
Malta	limited	no			limited		no
Netherlands				yes	unlimited	yes	no
Poland			yes		limited		
Portugal			yes		limited		
Romania					limited		
Slovakia		no			limited		
Slovenia	limited		yes		limited		
Spain			yes		limited	yes	
Sweden	unlimited			yes	unlimited	yes	no

WOMEN REPRESENTATION

Quota for Women on Candidate Lists (%)	Percentage women MEP elected 2024
	40.00%
50	40.91%
	23.53%
40	41.67%
	0%
	38.10%
	33.33%
	28.57%
	60.00%
50	50.62%
	36.46%
40	28.57%
	47.62%
	42.86%
50	32.89%
	22.22%
	18.18%
50 (incentive)	33.33%
	16.67%
	48.39%
35	28.30%
40	38.10%
equality	18.18%
	46.67%
40	33.33%
40	50.00%
	61.90%

TABLE 4: SEAT ALLOCATION IN THE EUROPEAN PARLIAMENT

Member State	total # of registered voters	Population (end of 2023)	EP mandates 2024	Inhabitants per mandate 2024	2024 deviation from median inhab/seat in %	EP mandates (post-Brexit)	Deviation from media inhab/seat in % (post-Brexit)	Changes in disproportionality (post-Brexit to 2024)
Austria	6,372,204	9,104,772	20	455,239	27%	19	37%	reduced
Belgium	8,537,902	11,742,796	22	533,763	14%	21	26%	reduced
Bulgaria	6,170,472	6,447,710	17	379,277	39%	17	43%	reduced
Croatia	3,524,179	3,850,894	12	320,908	49%	12	52%	reduced
Cyprus	683,432	920,701	6	153,450	75%	6	80%	reduced
Czechia	8,212,628	10,827,529	21	515,597	17%	21	31%	reduced
Denmark	4,301,255	5,932,654	15	395,510	37%	14	44%	reduced
Estonia	980,014	1,365,884	7	195,126	69%	7	75%	reduced
Finland	4,546,589	5,563,970	15	370,931	40%	14	46%	reduced
France	49,462,981	68,172,977	81	841,642	-35%	79	-16%	increased
Germany	61,963,020	84,358,845	96	878,738	-41%	96	-18%	increased
Greece	9,814,685	10,413,982	21	495,904	20%	21	30%	reduced
Hungary	7,803,603	9,599,744	21	457,131	27%	21	36%	reduced
Ireland	3,554,450	5,271,395	14	376,528	40%	13	49%	reduced
Italy	51,214,348	58,997,201	76	776,279	-25%	76	-9%	increased
Latvia	1,541,102	1,883,008	9	209,223	66%	8	66%	same
Lithuania	2,387,327	2,857,279	11	259,753	58%	11	65%	reduced
Luxembourg	319,410	660,809	6	110,135	82%	6	86%	reduced
Malta	370,184	542,051	6	90,342	86%	6	91%	reduced
Netherlands	13,542,363	17,811,291	31	574,558	8%	29	19%	reduced
Poland	29,098,155	36,753,736	53	693,467	-11%	52	0%	increased
Portugal	10,789,781	10,467,366	21	498,446	20%	21	33%	reduced
Romania	18,025,329	19,054,548	33	577,411	7%	33	19%	reduced
Slovakia	4,337,093	5,428,792	15	361,919	42%	14	47%	reduced
Slovenia	1,689,602	2,116,972	9	235,219	62%	8	64%	reduced
Spain	38,050,286	48,085,361	61	788,285	-26%	59	-8%	increased
Sweden	7,942,272	10,521,556	21	501,026	20%	21	35%	reduced